

V Ogólnopolska Konferencja Biblioterapeutyczna, materiał z archiwum Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Opolu

---

JUSTYNA JURASZ
ALICJA KISAŁA

Regionalny Zespół Placówek Wsparcia Edukacji
Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Opolu

Pandemia a funkcjonowanie Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Opolu

Pandemia COVID-19 znacząco wpłynęła na sposób funkcjonowania bibliotek nie tylko w Polsce, ale także w innych państwach objętych zagrożeniem wirusem. Dyktowała sposób pracy, zmianę formuły udostępniania zbiorów, systemu udzielenia informacji, prowadzenia warsztatów, spotkań i konferencji. Biblioteki służyły swoim czytelnikom najlepiej, jak tylko mogły, i na ile im pozwalały warunki oraz możliwości techniczne. Pandemia wymuszała okresowe zamykanie bibliotek w zależności od ogólnej sytuacji, wprowadzanych przez rząd obostrzeń i rekomendacji Biblioteki Narodowej.

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Opolu wraz z filiami w Nysie, Kluczborku, Brzegu i Kędzierzynie-Koźlu w początkowym okresie została zamknięta dla użytkowników. Zaplanowane imprezy z udziałem publiczności przełożono na późniejszy termin. W okresie od marca do kwietnia 2020 roku udostępnianie zbiorów odbywało się jedynie poprzez platformę Ibuk Libra (dostęp do 2100 pozycji) oraz Opolską Bibliotekę Cyfrową^[1]. W kwietniu na stronie PBW udostępniono zasoby edukacyjne oferowane przez PBW

---

[1] W 2016 r. PBW w Opolu przystąpiła do Konsorcjum Opolskiej Biblioteki Cyfrowej. Zakres zadań biblioteczary obejmuje digitalizację, konwersję na OCR i publikowanie

w ramach działalności opolskiego Punktu Informacyjno-Dydaktycznego i Małego Centrum Bibliotecznego Instytutu Goethego w Krakowie – filia w Kluczborku. Prolongowano terminy zwrotu wszystkich wypożyczonych zbiorów. Wszystkie agendy biblioteki zostały otwarte ponownie 13 maja 2020 roku z zachowaniem ścisłego reżimu sanitarnego. Książki oddawane przez czytelników, zgodnie z zaleceniami Biblioteki Narodowej, podlegały najpierw tygodniowej, a później trzydniowej kwarantannie. Udostępnianie czasopism odbywa się do tej pory tylko poprzez pełnotekstową bazę ScanPress^[2] oraz usługę „Zamów skan”. Po ponownym otwarciu obiektów bibliotecznych działają wypożyczalnie, a wszelkie inne zadania realizowane są w formie hybrydowej.

W czasie zamknięcia biblioteki kontakt z czytelnikami odbywał się głównie telefonicznie i poprzez pocztę elektroniczną. Sporządzano kwerendy oraz zestawienia bibliograficzne dla czytelników i przesyłano je drogą elektroniczną, udzielano informacji bibliograficznych, odpowiedzi na zapytania czytelników (dotyczące między innymi dostępu do katalogów i wirtualnej czytelni Ibuk Libra, wypożyczeń i przedłużenia wypożyczonych zbiorów, opłat, działalności bibliotek szkolnych, kwarantanny zbiorów, realizacji zadań w ramach Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa, organizacji imprez itd.). W czasie pandemii pracownicy biblioteki opracowali blisko 500 zestawień bibliograficznych i opublikowali 65 artykułów w prasie metodycznej i branżowej (odnotowano ponad 247 000 odsłon zestawień bibliograficznych zamieszczonych na www.pedagogiczna.pl). Informacje o działalności biblioteki zamieszczano w newsletterze PBW, newsletterze RZPWE oraz na Facebooku. Aby ułatwić czytelnikom kontakt z biblioteką w czasie zamknięcia placówki, już od marca prowadzono intensywne prace nad rozbudową strony internetowej biblioteki o nowe moduły odpowiadające na podstawowe pytania dotyczące możliwości

---

zbiorów PBW. Liczba odsłon zbiorów PBW w 2020 r. zwiększyła się sześciokrotnie w stosunku do lat ubiegłych.

[2] SCANPRESS jest stworzoną w bibliotece bazą pełnych tekstów artykułów z ponad 100 czasopism pedagogicznych, metodycznych oraz społeczno-kulturalnych. Można z niej korzystać na wszystkich stanowiskach komputerowych w bibliotece głównej i fi-
liach w godzinach otwarcia poszczególnych agend.

korzystania z usług bibliotecznych (PYTANIA I ODPOWIEDZI) oraz moduły wspierające pracę zdalną nauczycieli i nauczycieli bibliotekarzy w trakcie pandemii (INSPIRACJE, STREFA BIBLIOTEKARZA). Nowo utworzone moduły i zakładki doczekały się ponad 35 000 odsłon, a liczba odwiedzin na stronie biblioteki podwoiła się.

1. INSPIRACJE – baza linków do materiałów dla nauczycieli, rodziców i uczniów, podzielona na działy: Edukacja domowa, E-nauczanie, Inspiracje nauczycielskie, Posłuchaj *online* (linki do materiałów i szkoleń internetowych służących nauczaniu wspomaganemu przez nowoczesne media; programów literackich i filmowych, także w streamingu; wydarzeń kulturalnych, wirtualnych muzeów i galerii, różnego rodzaju ćwiczeń, testów, kart pracy do pobrania, kursów, przykładów lekcji itp.).

2. STREFA BIBLIOTEKARZA – podzielona na działy: Biblioteki a COVID-19 (stale aktualizowane informacje dotyczące rekomendacji BN i Głównego Inspektora Sanitarnego odnośnie do wznowienia działalności bibliotek i związanych z tym zasad bezpieczeństwa funkcjonowania w okresie zagrożenia epidemicznego); Akty prawne; Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa; Realizacja Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa; Czasopisma. Portale i serwisy, Wydawnictwa własne.

Rozbudowano moduły:

- MOTYWY LITERACKIE, MOTYWY W KULTURZE – unikatową bazę bibliograficzną dotyczącą różnych motywów w kulturze, zarówno literackich, jak i filmowych, teatralnych oraz w sztuce;
- BIBLIOGRAFICZNE CENTRUM INFORMACJI PEDAGOGICZNEJ – zawierające zestawienia bibliograficzne, scenariusze zajęć (konspekty), materiały z zakresu pedeutologii, materiały repertuarowe i adaptacje filmowe^[3];
- OPOLSKIE CENTRUM BIBLIOTERAPII, w którym pojawiły się nowe zakładki (Propozycje tekstów, Półka Biblioterapeuty) dotyczące literatury terapeutycznej^[4], a także informacja o otwarciu dyżuru konsultacji czytelniczych

[3] W bibliografiach uwzględniano także zasoby internetowe, które umożliwiają bezpośrednie skorzystanie z poszukiwanych treści.

[4] Zakładki: Propozycje tekstów, Półka Biblioterapeuty stanowią bazę informacyjną składającą się z zestawień bibliograficznych oraz recenzji tekstów biblioterapeutycznych,

online. Konsultacje te stanowiły propozycję poradnictwa indywidualnego w zakresie doboru odpowiedniej lektury. Wskazówek dotyczących literatury i pracy z tekstem literackim w ujęciu terapeutycznym udzielał certyfikowany biblioterapeuta, nauczyciel bibliotekarz (pracownik PBW), we współpracy z pedagogiem i psychologiem. Rozmowy odbywały się przez telefon, pocztę elektroniczną, komunikator Messenger (przez profil Pracownia Biblioterapii) i aplikację WhatsApp. Od marca 2020 roku do grudnia 2021 udzielono 165 porad. Najczęściej dotyczyły one problemów związanych z trudnymi emocjami, takimi jak lęk, strach, złość, gniew, smutek, a także z niwelowaniem skutków zachowań agresywnych, przemocy w rodzinie, zaburzonych relacji międzyludzkich, poczucia odrzucenia, apatii, zniechęcenia i wykluczenia. Wskazówek dotyczących pomocy w doborze literatury poszukiwali głównie rodzice, opiekunowie dzieci w wieku od 5 do 14 lat, ale także młodzież u progu dorosłości i nauczyciele. Ta ostatnia grupa szukała literatury wspierającej rozwiązywanie problemów związanych z cyberuzależnieniem i zachowaniami antyspołecznymi, takimi jak hejt, stalking i trollowanie.

W związku z sytuacją epidemiczną kadra pedagogiczna biblioteki skupiła się na wspomaganiu szkół i placówek w realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych poprzez dostarczenie nauczycielom informacji o narzędziach do pracy zdalnej, metodyki pracy bibliotek szkolnych w czasie pandemii oraz realizacji zadań związanych z udziałem w NPRCz. Większość zaplanowanych wydarzeń przełożono na drugą połowę roku i zrealizowano *online*. PBW w Opolu organizowała konferencje i szkolenia, wykorzystując platformę Microsoft Teams. Pracy bibliotekarzy w czasie pandemii, wymianie doświadczeń i dobrych praktyk poświęcona została VII edycja Opolskiej Sesji Nauczycieli Bibliotek Szkolnych i Pedagogicznych „Bibliotekarz w pracy zdalnej”, poprzedzona ankietą Google’a – przeprowadzoną wśród bibliotekarzy szkolnych województwa opolskiego – dotyczącą pracy zdalnej, wykorzystywanych narzędzi, aplikacji, komunikatorów i organizacji pracy bibliotecznej. W listopadzie 2020 roku odbyła się IV Ogólnopolska Konferencja

---

również dostępnych *online*. Opracowano 84 hasła problemowe, które są na bieżąco aktualizowane.

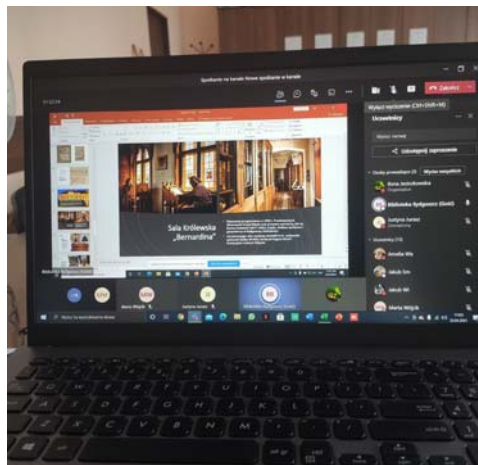
Biblioterapeutyczna, VI edycja opolska „Biblioterapia w aktywizacji i integracji społecznej”, w której udział wzięło ponad 140 osób. Jednym z gości dwudniowej konferencji była Magdalena Kowalska-Cheffey, która jako pracownik bibliotek publicznych w Cambridgeshire w Wielkiej Brytanii i koordynator projektów omówiła realizację programów biblioterapeutycznych „*Book on reception*” i „*Library at home*” w tymże hrabstwie w okresie pandemii^[5].

W kwietniu 2021 roku biblioteka wspólnie z Instytutem Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Opolskiego zaprosiła na I Ogólnopolskie Sympozjum Czytelnicze „Czytelnictwo a kształtowanie tożsamości człowieka”, które także odbyło się w formie zdalnej. W drugiej połowie roku warunki epidemiczne pozwoliły na zorganizowanie dwóch konferencji w trybie stacjonarnym. Jedną z nich była V Ogólnopolska Konferencja Biblioterapeutyczna – tym razem poświęcona roli biblioterapii w izolacji społecznej.

Pracownicy PBW w Opolu i filii prowadzili konsultacje indywidualne i zespołowe *online* poświęcone między innymi takim problemom, jak: „Zasoby internetowe w pracy polonisty”, „Skontrum w bibliotece szkolnej”, „Ewidencja w bibliotece szkolnej”, „Biblioterapia w pracy z dziećmi ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi”, „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa”, a także szkolenia dla nauczycieli na temat: „Biblioteki i archiwa cyfrowe” (w ramach projektu „Wykorzystywanie w nauczaniu e-podręczników bądź e-zasobów/e-materiałów dydaktycznych stworzonych dzięki EFS”), „Autyzm i trudności w świetle idei neuroróżnorodności”, „Nowoczesne formy promocji czytelnictwa”. Największym zainteresowaniem cieszyło się szkolenie dla nauczycieli, wychowawców i opiekunów „O depresji optymistycznie, czyli jak wzmacniać dzieci i młodzież w codziennych rozmowach” prowadzone wraz z psychologiem dr Elżbietą Zubrzycką. Do sfery wirtualnej przeniesiono również realizowany przez filię w Kluczborku projekt „Wynalazcy, odkrywcy, przemysłowcy – historia polskich innowacji”, który służył prezentacji polskiego dorobku naukowo-technicznego. Zainteresowani nauczyciele historii, wychowawcy i uczniowie mogli skorzystać z linków zamieszczonych na stronie internetowej biblioteki, aby dotrzeć do cyfrowej edycji książki oraz obejrzeć materiały uzupełniające

---

[5] Więcej na stronie <http://konferencja.pedagogiczna.pl/relacja-z-iv-ogolnopolskiej-konferencji-biblioterapeutycznej/>.

Konferencja dla dzieci, fot. z archiwum Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Opolu

na kanale YouTube. Biblioteka włączyła się w wirtualne akcje promujące czytelnictwo, takie jak V Ogólnopolskie Czytanie *Jeźycjady* (nagrywała fragmenty czytanych książek Małgorzaty Musierowicz), a także zajęcia edukacyjno-czytelnicze poświęcone pamięci o powstaniu w getcie warszawskim, które zorganizowano w ramach akcji Żonkile Muzeum Polin.

Bibliotekarze prowadzili także zajęcia na studiach podyplomowych „Bibliotekoznawstwo i informacja naukowa”, byli opiekunami praktyk studenckich i staży zawodowych. Utrzymywano stały kontakt z prelegentami oraz zarejestrowanymi uczestnikami planowanych imprez, takich jak spotkania autorskie, zajęcia czytelnicze, konferencje; na bieżąco modyfikowano programy i harmonogramy imprez, konkursów, przygotowano wirtualne wystawy. Z okazji obchodów 70-lecia biblioteki w 2021 roku zorganizowano cykl wykładów *online* o tematyce literackiej i historycznej *Człowiek, dzieło, historia*. Zmiana sposobu pracy pozwoliła na poświęcenie czasu na działalność wydawniczą. W tym samym roku opracowano i wydano: publikację jubileuszową *Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Opolu 1951–2021: historia, działalność, zasoby, ludzie*, III tom bibliografii *Oświata na Śląsku Opolskim*, materiały konferencyjne z IV Ogólnopolskiej Konferencji Biblioterapeutycznej oraz katalog prezentowanej w Muzeum Śląska Opolskiego wystawy *Starodruki w zbiorach*

PBW w Opolu (wszystkie wydawnictwa dostępne są także poprzez Opolską Bibliotekę Cyfrową).

Mimo że nauczyciele chętnie korzystali z oferowanych przez bibliotekę lekcji bibliotecznych i zajęć czytelniczych *online*, a także wraz z uczniami brali udział w różnych akcjach czytelniczych oraz konkursach, między innymi *Przylapani na czytaniu*, *Bajka na zdrowie*, *Maseczka literacka*, liczba zajęć znacznie się zmniejszyła. Wzrosła natomiast liczba zaproszeń do współpracy, do uczestnictwa w imprezach i lekcjach bibliotecznych organizowanych zdalnie przez bibliotekarzy, takich jak na przykład: konferencja z okazji Światowego Dnia Praw Autorskich i Książki dla pacjentów (uczniów szkół podstawowych) Zespołu Szkół Szpitalnych nr 33 w Bydgoszczy^[6] oraz cykliczne warsztaty biblioterapeutyczne „Drogowskazy literackie, czyli o tym, jak pięknie się różnić i mądrze być podobnym do innych” dla uczniów szkoły polonijnej w Belfaście (Irlandia Północna)^[7].

Koronawirus rzucił wyzwanie, zmusił naszą bibliotekę do przekonwertowania usług i działalności bibliotecznej. Był to czas wzmożonej pracy, większego niż zwykle zaangażowania, kreatywności i elastyczności. Sprawna organizacja pracy i komunikacji – zarówno wewnętrznej, jak i zewnętrznej – pomogła naszym pracownikom w realizacji obowiązków. Nasze wcześniejsze doświadczenia w pracy z zasobami dostępnymi *online* pomogły pokonać narzucone ograniczenia i przenieść dotychczasowe działania w dużej mierze do sieci. Czas pandemii pokazał, że otwartość w nauce, edukacji i kulturze jest ważna dla współczesnego społeczeństwa. Wypracowane rozwiązania zgodnie z ideą otwartości pozwoliły szybciej dostosować się do nowej sytuacji. W odpowiedzi na nasze starania dostałyśmy wiele życzliwych komentarzy zarówno w mediach społecznościowych, jak i w e-mailach. Statystyki wykorzystania przygotowanych materiałów i źródeł również potwierdziły sens naszej pracy. Doświadczenia zdobyte w czasie „zamknięcia” otworzyły nowe możliwości działania biblioteki w zakresie udostępniania zbiorów, wzbogacania oferty zdalnej, promowania czytelnictwa i pozyskiwania nowych użytkowników.

---

[6] W konferencji udział wzięli również inni bibliotekarze z różnych bibliotek w Polsce. Nasza placówka przygotowała wykład o budowie książki.

[7] Zajęcia odbywały za pośrednictwem aplikacji Google Meet. Dotyczyły takich zagadnień, jak tolerancja, szacunek, życzliwość, empatia, plotka, złość.